

УДК 342.9:075.8

Р.М. ШЕВЧУК, ад'юнкт кафедри інформаційних технологій
Київського національного університету внутрішніх справ

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК СИСТЕМА ПРАВОВІДНОСИН

Анотація. Щодо комплексу правовідносин у сфері інформатизації.

Можливість підвищення продуктивності будь-якої галузі економіки України шляхом застосування інформаційних і телекомунікаційних технологій є загально визнаним фактом. У той же час, процес інформатизації є складним і не до кінця вивченим суспільним феноменом, що зумовлює невизначеність та недослідженість комплексу суспільних відносин, що виникають у процесі організації та здійснення інформатизації. Це є однією з причин недостатньої ефективності правового регулювання суспільних відносин у вказаній сфері.

Зазначене зумовлює потребу у виявленні та аналізі комплексу правовідносин у сфері інформатизації.

Разом з тим, потрібно наголосити на тому, що якщо питання з'ясування сутності правовідносин, а також загальні питання характеристики інформаційних суспільних відносин та інформаційних правовідносин розглядалися провідними вітчизняними та іноземними дослідниками, зокрема, С. Алексєєвим, О. Барановим, В. Брижко, В. Гавловським, Ю. Грєвцовим, Р. Калюжним, В. Копиловим, О. Кохановською, В. Цимбалюком, Р. Халфіною, В. Хахановським, М. Швецем та іншими [1 – 8], то комплекс правовідносин у сфері інформатизації не підлягав детальному дослідженню. Тому постає завдання визначення сукупності правовідносин у сфері інформатизації та детального їх аналізу з метою подальшого вдосконалення правових та організаційних засобів впливу на певні групи відносин для підвищення ефективності процесу інформатизації.

Починаючи дослідження суспільних відносин у вказаній сфері, потрібно визначити певну послідовність такого дослідження. З огляду на те, що суспільні відносини є найбільш розвинутим видом соціальних зв'язків (взаємодій) [4], за основу послідовності дослідження візьмемо напрацьовану соціологією структуру одиничного соціального зв'язку. Зокрема, з'ясовано, що основними елементами соціального зв'язку виступають:

- 1) предмет зв'язку (те, з приводу чого здійснюється зв'язок);
- 2) суб'єкти зв'язку (ними може бути будь-яка кількість людей);
- 3) механізм свідомого регулювання взаємовідносин між суб'єктами (певні “правила гри”) [9, с.166].

У свою чергу склад правовідносин утворюється такими основними елементами:

- 1) об'єкт правового відношення;
- 2) суб'єкти правового відношення;
- 3) зміст правового відношення (матеріальний зміст, тобто поведінка суб'єктів, і юридичний зміст, тобто суб'єктивні права і обов'язки) [8, с. 99-100].

Порівнявши склад соціальних зв'язків зі складом правовідносин, можна помітити певну відповідність їх структури. Якщо ж порівнювати відповідні елементи двох складів, то потрібно зауважити, що предмети соціальних зв'язків та об'єкти правовідносин у сфері інформатизації – це практично одні й ті ж об'єкти реальної дійсності (тому в подальшому називатимемо їх об'єктами як суспільних відносин, так і правовідносин).

Тоді як “суб’єкти соціальних зв’язків” є більш широким поняттям, ніж “суб’єкти правовідносин” та співвідносяться як рід і вид [10, с. 406].

Останні ж елементи двох порівнюваних теоретичних конструкцій теж співвідносяться як рід і вид, що пояснюється тим, що в соціальному зв’язку вказані вище “правила гри” виводяться із соціальних норм, а зміст правового відношення – з правових.

Тому вбачається за доцільне почати дослідження правовідносин у сфері інформатизації саме з виявлення та дослідження сукупності об’єктів, з приводу яких вони виникають, як спільних елементів обох складів.

Насамперед, необхідно зазначити, що об’єктами, з приводу яких виникають суспільні відносини щодо інформатизації, виступають засоби інформатизації у поєднанні з індивідуалізованими підходами і способами їх впровадження у певні сфери діяльності. У свою чергу, згадані суспільні відносини в умовах державно-правової організації суспільства у переважній більшості виступають предметом правового регулювання в сфері інформатизації, перетворюючись, таким чином, на правові відносини.

Потрібно зауважити, що засоби інформатизації впроваджуються у певні сфери діяльності через реалізацію суспільних процесів, що входять до складу інформатизації як складного суспільного макропроцесу. Саме в площині реалізації вказаних процесів (складових інформатизації) під впливом правових норм народжуються правовідносини, які визначають соціально-правову сутність інформатизації.

Водночас, для плідного вивчення вказаної сукупності об’єктів суспільних відносин (а також правовідносин) потрібно уточнити її межі та виважено і науково обґрунтовано диференціювати її на окремі групи. Адже відомо, що характер суспільних відносин суттєво залежить від природи (сутності) об’єктів, з приводу яких вони виникають [11, с. 13]. Тому саме з визначення комплексу об’єктів правовідносин у сфері інформатизації та вивчення їх властивостей вбачається за необхідне розпочати дослідження правовідносин, які виникають у вказаній сфері.

Передусім потрібно визначитись із змістом поняття “засоби інформатизації”, зважаючи на те, що законодавче визначення засобів інформатизації, сформульоване в ст. 1 Закону України “Про Національну програму інформатизації” від 4 лютого 1998 р. [12], має певні вади. Відповідно до змісту вказаної статті “засоби інформатизації – це електронні обчислювальні машини, програмне, математичне, лінгвістичне та інше забезпечення, інформаційні системи або їх окремі елементи, інформаційні мережі і мережі зв’язку, що використовуються для реалізації інформаційних технологій”. Не потрібно окремого дослідження, щоб побачити недосконалість законодавчої дефініції засобів інформатизації, у якій визначення дається через закінчений перелік об’єктів, що входять до обсягу відповідного поняття. Так, наприклад, очевидно, що “електронні обчислювальні машини, програмне, математичне, лінгвістичне та інше забезпечення” є, як правило, складовою частиною автоматизованих інформаційних систем, які у вказаній дефініції поряд із щойно згаданими виділяються як окремий елемент змісту досліджуваного поняття, що робить дефініцію обтяженою зайвими подробицями та позбавляє її логічної завершеності.

Водночас, слід зазначити, що різноманітність природи засобів інформатизації утруднює визначення вказаного поняття через найближчий рід та видові відмінності. Тому вбачається за можливе визначати досліджуване поняття через вичерпне перерахування об’єктів, що входять до множини засобів інформатизації, за допомогою найбільш загальних понять сфери інформатизації, які за рахунок масштабності свого

обсягу можуть охопити весь спектр засобів інформатизації. Так, можна припустити, що засобами інформатизації виступають: електронні інформаційні ресурси, інформаційні та телекомунікаційні технології і системи, технології і системи захисту інформації, а також певні їх елементи та комбінації.

Визначивши таким чином сукупність засобів інформатизації, необхідно виділити основні їх види, впровадження яких у певні сфери діяльності має свої особливості. У процесі інформатизації зазначені особливості рельєфно проявляються залежно від фізичної природи засобів інформатизації (далі – ЗІ).

Так, до складу сукупності ЗІ входять, в першу чергу, електронно-обчислювальна техніка та технічні засоби візуалізації інформації, а також будь-які інші технічні пристрої, що входять до складу інформаційних технологій та систем – технічні ЗІ.

Досліджувана сукупність ЗІ включає також до свого складу всі програмні продукти різноманітного призначення, що використовуються в різних сферах діяльності в комплексі з технічними ЗІ, та різноманітні види електронних документів та електронних інформаційних ресурсів – електронно-програмні ЗІ.

Окремо слід виділити як технічні, так і програмні засоби, що в поєднанні утворюють телекомунікаційні технології та системи (зокрема, локальні та глобальні комп’ютерні мережі) – телекомунікаційні ЗІ.

Не можна не враховувати в контексті інформатизації технічні засоби захисту інформації, але вони, як правило, складаються з перерахованих вище видів.

Таким чином, весь комплекс ЗІ за критерієм природи втілення можна диференціювати на такі основні види:

- технічні;
- електронно-програмні;
- телекомунікаційні.

Потрібно зазначити, що інформатизація як складний суспільний процес відбувається за певною процедурою, юридично закріпленою у нормативно-правових актах про Національну програму інформатизації (далі – НПІ). Зокрема, в останньому абзаці розділу 3 Концепції Національної програми інформатизації [13] зазначається, що “державне регулювання у сфері інформатизації повинно базуватися на системному підході та програмно-цільовому методі, що реалізуються шляхом формування та виконання Програми”.

В розділі 1 Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1998 року № 1352 [14], згадуються дві такі стадії реалізації НПІ: формування та виконання.

Зокрема, у згаданому Положенні зазначається, що формування НПІ передбачає розробку, узгодження та затвердження комплексу взаємопов’язаних заходів (завдань та проектів), у тому числі інвестиційного характеру, узгоджених за часом, складом виконавців, використанням певних матеріально-технічних, інформаційних, людських, фінансових та інших ресурсів, які мають на меті створення інформаційних і телекомунікаційних систем, засобів інформатизації та інформаційних ресурсів, що відповідають певним технічним умовам і показникам якості.

В свою чергу, виконання НПІ передбачає реалізацію комплексу заходів (завдань та проектів), спрямованих на розроблення нормативно-правових, методичних, нормативно-технічних документів з інформатизації та на виконання робіт, пов’язаних з розробленням концепцій, технічних завдань, технічних та пілотних проектів із

створення систем і засобів інформатизації, та робіт, пов'язаних з їх впровадженням, експлуатацією тощо [14].

В розділі 3 вказаного вище Положення, який присвячений формуванню НПП, конкретизується склад стадії формування, зокрема, в пункті 10 зазначається, що формування Національної програми інформатизації включає в себе розроблення, узгодження та затвердження програм інформатизації, що входять до її складу, на конкурсній основі.

В свою чергу, етап розроблення відповідно до змісту норм третього і четвертого розділів згаданого вище Положення та норм Положення про порядок відбору завдань (проектів) НПП на конкурсних засадах [15] можна умовно поділити на такі частини: подання-збирання пропозицій до НПП, відбір пропозицій до НПП (цей етап включає: попередню, первинну, за необхідності, повторну, додаткову або контрольну науково-технічні експертизи, розгляд пропозицій та прийняття рішення про відхилення або включення пропозиції до НПП).

У пункті 17 Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації [14], яким починається розділ 5, присвячений виконанню НПП, вказується, що виконання здійснюється шляхом укладання контрактів (договорів) з виконавцями, і що укладання контрактів, супровід виконання, фінансування, звітність, порядок впровадження результатів, відповідальність суб'єктів визначаються Порядком організації та виконання робіт за контрактами (договорами), розміщеному у додатку 4 до вказаного Положення. Виходячи із змісту норм згаданого Порядку організації та виконання робіт за контрактами (договорами) [14], можна виділити такі узагальнені етапи виконання, як контроль за виконанням контрактів, здача-приймання робіт за контрактами та впровадження їх результатів у практику.

Разом з тим, відповідно до частини 4 ст. 10 і частини 2 ст. 15 Закону України “Про Національну програму інформатизації” від 4 лютого 1998 року [12] та приписів постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2008 року № 274 “Про здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти” [16] до переліку етапів виконання НПП, на нашу думку, доцільно включити і процедуру відбору виконавців завдань (проектів) НПП.

Таким чином, виходячи із змісту норм законодавства та підзаконних актів про НПП, можна визначити таку структуру узагальнених етапів її реалізації:

1) формування:

- розроблення програм інформатизації;
- подання-збирання пропозицій до НПП;
- відбір пропозицій до НПП;
- узгодження програм інформатизації;
- затвердження програм інформатизації;

2) виконання:

- відбір виконавців завдань (проектів) програм;
- укладання контрактів (договорів) з виконавцями;
- контроль за виконанням контрактів;
- здача-приймання робіт за контрактами;
- впровадження результатів робіт у практику.

Водночас, потрібно зауважити, що в контексті змісту норм законодавства про НПП заходами інформатизації вважаються такі, що відповідають комплексу “ознак належності проектів (робіт) до сфери інформатизації” закріплених у наказі Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 6 червня 2003 року № 97 [17]. Аналіз

змісту вказаних ознак свідчить про те, що цим ознакам відповідають заходи масштабного характеру (за територією охоплення чи процедурою здійснення), реалізація яких об’єктивно вимагає програмно-цільового принципу управління їх здійсненням.

Але, разом з тим, у сфері інформатизації виникають такі види заходів, як, наприклад, створення електронних видань, створення педагогічних програмних засобів, створення, оновлення та технічне обслуговування електронних бібліографічних каталогів та Інтернет-сайтів, підтримка функціонування та модернізація комп’ютерних мереж, підвищення інформаційної компетентності персоналу та ін. Всі ці заходи мають, так би мовити, “технологічний” характер, тобто вимагають постійної або періодично відновлюваної концентрації сил і засобів для їх виконання, та покликані задовольняти стійкі потреби певної сфери життєдіяльності щодо її інформатизації.

Отже, з викладених вище міркувань можна зробити висновок про наявність у складі інформатизації двох типів заходів інформатизації, а саме:

1) разових заходів комплексного характеру, спрямованих на досягнення конкретного кінцевого результату (програмно-цільові);

2) неперервних, повторюваних у часі заходів щодо задоволення постійних потреб певної сфери діяльності (первинні).

Відповідно, два типи заходів у сфері інформатизації вимагають різних принципів управління їх здійсненням – програмно-цільового та лінійно-функціонального.

Водночас, реалізуючи в рамках НПП лише заходи інформатизації, що відповідають вказаним у згаданому вище Наказі [17] ознакам, не можливо досягти поставлених у Концепції Національної програми інформатизації цілей без цілеспрямованого поєднання програмно-цільових заходів інформатизації із згаданими вище заходами первинної інформатизації. Адже не доцільно створювати складні, масштабні елементи інформаційної інфраструктури, не забезпечивши умови їх функціонування та не створивши менш складні засоби інформатизації, без яких функціонування складних елементів стає малоефективним, а то й неможливим.

Водночас, у абзаці 4 розділу 3 Концепції Національної програми інформатизації від 4 лютого 1998 р. [13] наголошується на тому, що “державне регулювання повинно забезпечити системність, комплексність і узгодженість розвитку інформатизації країни з використанням при цьому традиційних та нетрадиційних форм і методів супроводження та контролю”, що створює правове підґрунтя для використання різних принципів управління інформатизацією, не обмежуючись програмно-цільовим принципом.

Зазначене вказує на те, що до складного процесу інформатизації потрібно віднести усі заходи, що забезпечують умови для активного та ефективного застосування засобів інформатизації у певній сфері життєдіяльності.

Таким чином, спираючись на приведену вище послідовність узагальнених етапів реалізації НПП та зміст нормативно-правових актів про НПП, можна стверджувати, що впровадження ЗІ в певну сферу діяльності відбувається за процедурою, якій властиве проходження таких послідовних етапів:

- 1) набуття ЗІ;
- 2) оцінювання ЗІ;
- 3) експлуатація ЗІ;
- 4) вдосконалення ЗІ.

Запропоновані етапи впровадження засобів інформатизації мають узагальнюючий характер, бо кожен з них складається з певної кількості самостійних процесів, які можуть бути як альтернативними, так і послідовними.

Так, до етапу набуття входять альтернативні процеси придбання і створення, в свою чергу, до етапу створення входять послідовні процеси розроблення, виготовлення і випробування.

Етап оцінювання містить процеси технічної і гігієнічної експертизи (в освітній сфері – педагогічної експертизи), які залежно від виду ЗІ, умов і способу впровадження можуть бути: як альтернативними, так і послідовними, як обов’язковими, так і факультативними.

Етап експлуатації складається зі: освоєння і застосування.

До етапу вдосконалення входять процеси супроводження, доповнення та перероблення.

Що стосується етапу вдосконалення, то треба зауважити, що йому, певною мірою, властивий факультативний характер. Це означає, що залежно від процесів, що утворюють процедуру впровадження та виду ЗІ, які проваджуються, етап вдосконалення може бути: відсутнім, можливим або необхідним.

Дещо спрощено відношення між етапами проходження процедури впровадження засобів інформатизації і процесами, що її утворюють, можна продемонструвати за допомогою такої таблиці:

Таблиця

Структура процедури впровадження ЗІ в певну сферу діяльності

	Етапи	Складові процеси	
		I шлях	II шлях
1	Набуття	Придбання	Створення (розроблення, виготовлення, випробування)
2	Оцінювання	Технічна, гігієнічна і педагогічна експертизи	Технічна, гігієнічна і педагогічна експертизи
3	Експлуатація	Освоєння, застосування	Освоєння, застосування
4	Вдосконалення	Супроводження, доповнення*	Супроводження, доповнення*, перероблення*

* – процеси, здійснювані в разі виникнення потреби.

I-й шлях: придбання ЗІ → освоєння ЗІ → застосування ЗІ → доповнення ЗІ.

II-й шлях: створення ЗІ (розроблення → виготовлення → випробування) → технічна експертиза ЗІ → гігієнічна експертиза ЗІ → педагогічна експертиза ЗІ → освоєння ЗІ → застосування ЗІ → супроводження ЗІ → доповнення ЗІ → перероблення ЗІ.

Як зазначалося раніше, сукупність вказаних вище процесів, що утворюють процедуру впровадження ЗІ, у поєднанні з комплексом засобів інформатизації різних видів складають множину об’єктів правовідносин щодо інформатизації.

Тож, враховуючи властивості описаної вище сукупності об’єктів правовідносин у сфері інформатизації, можна дійти висновку, що комплекс правовідносин (так само як і суспільних відносин), що виникають у процесі впровадження ЗІ, можна поділити на дві групи, які розрізняються за критерієм способу набуття ЗІ:

- правовідносини, пов’язані із шляхом придбання ЗІ;
- правовідносини, пов’язані із шляхом створення ЗІ.

Пам’ятаючи про необхідність проведення певних видів експертиз заходів та засобів інформатизації, у двох вказаних групах можна виділити такі відносно однорідні за матеріальним змістом та об’єднані спільною метою види правовідносин:

- правовідносини щодо придбання ЗІ;
- правовідносини щодо створення ЗІ;
- правовідносини щодо експертизи ЗІ;
- правовідносини щодо застосування ЗІ.

Зрозуміло, що складність описаних вище процесів набуття ЗІ породжує потребу організуючого впливу щодо узгодження зусиль різних суб'єктів діяльності в сфері інформатизації. Тобто є об'єктивна необхідність здійснення управління процесом інформатизації, що (як свідчить наведена вище структура узагальнених етапів реалізації НПП) зумовлює наявність ще одного виду відносин у досліджуваній сфері – управлінських правовідносин.

Водночас, можна констатувати необхідність здійснення у рамках інформатизації освітніх заходів щодо підвищення рівня інформаційної компетентності працівників, які мають використовувати засоби інформатизації. Реалізація освітньої діяльності є невід'ємною частиною процесу інформатизації, а освітні відносини, які виникають у процесі такої реалізації, за сутністю та специфікою правової регламентації займають окреме місце у загальному комплексі правовідносин у сфері інформатизації.

Разом з тим, інтенсифікація інформаційних процесів та наявність в обігу інформації з обмеженим доступом (в тому числі відомостей, що становлять державну таємницю) зумовлюють виокремлення правовідносин, пов'язаних із захистом інформації. Але з іншого боку, вказану групу правовідносин складають відносини щодо впровадження (набуття, оцінювання, експлуатації, вдосконалення) технологій і систем захисту інформації, комплекс яких можна розділити за виділеними вище видами правовідносин. Тому в розроблюваній класифікації правовідносин (так само як і суспільних відносин) вказана група відносин не буде виділена як окремий вид, але необхідність її врахування у процесі інформатизації, як зазначалося вище, є важливим завданням.

Враховуючи викладене вище, можна зробити деякі узагальнення з приводу сукупності суспільних відносин (правовідносин) у сфері інформатизації.

Отже, в результаті дослідження намітилися шість окремих груп правовідносин (так само як і суспільних відносин) у сфері інформатизації, які завдяки особливій природі соціальних взаємодій, що утворюють кожну з них, потребують індивідуалізованого підходу до їх правового регулювання. Тобто за узагальненим критерієм матеріального змісту та індивідуалізованої мети можна виділити такі види правовідносин (так само як і суспільних відносин) у сфері інформатизації:

- правовідносини щодо управління інформатизацією;
- правовідносини щодо формування інформаційної культури користувачів засобів інформатизації;
- правовідносини щодо здійснення експертизи заходів та засобів інформатизації;
- правовідносини щодо створення засобів інформатизації;
- правовідносини щодо придбання засобів інформатизації;
- правовідносини щодо застосування засобів інформатизації.

Таким чином, здійснивши класифікацію засобів інформатизації та дослідивши способи їх впровадження в певні сфери діяльності, а також на основі результатів дослідження системи норм, що регламентують процес інформатизації, було охарактеризовано комплекс об'єктів та зміст правовідносин у вказаній сфері, що дало можливість виявити та диференціювати комплекс правовідносин на окремі види, які утворюють певну систему.

Разом з тим, відштовхуючись від розробленої класифікації правовідносин у сфері інформатизації, структури узагальнених етапів реалізації НПП та результатів

дослідження системи норм, що регулюють відносини у вказаній сфері, можна визначити суб'єктів, які беруть участь у вказаних суспільних відносинах. Так бачиться логічним виділити такі категорії суб'єктів правовідносин у сфері інформатизації:

- 1) органи, що здійснюють управління у сфері інформатизації;
- 2) органи (організації), що здійснюють інформаційно-освітню діяльність;
- 3) органи (організації), що здійснюють експертизу засобів та заходів інформатизації;
- 4) розробники засобів інформатизації;
- 5) виробники засобів інформатизації;
- 6) постачальники засобів інформатизації;
- 7) органи (організації), що здійснюють застосування засобів інформатизації.

Слід зауважити, що вказана система суб'єктів досліджуваних правовідносин може певною мірою інтегруватися. Так, наприклад, розробники засобів інформатизації можуть і виробляти розроблені засоби інформатизації, а органи, що здійснюють управління в сфері інформатизації, проводити також і експертизу засобів інформатизації і т.п.

Узагальнюючи отримані результати, потрібно визнати, що можливість чіткого виділення та структурування дослідженої вище сукупності правовідносин дає підстави виділити та розглядати їх як окрему групу інформаційних правовідносин.

Така точка зору збігається з поглядами відомого російського фахівця у сфері інформаційного права В.О. Копилова який, зокрема, поділяє суспільні відносини, що підлягають правовому регулюванню в інформаційній сфері, за інформаційними процесами, при реалізації яких вказані відносини виникають. А одним з видів зазначених інформаційних процесів вчений називає процеси створення та застосування інформаційних систем, інформаційних технологій і засобів їх забезпечення [5, с. 51-52]. Далі російський науковець в розробленій ним матриці інформаційних правовідносин, поряд з трьома іншими видами виділяє такий вид як правовідносини щодо створення і застосування інформаційних систем та мереж, засобів їх забезпечення [5, с. 132-133].

Ще один російський науковець О.А. Городов вважає, що склад інформаційних правовідносин залежить від характеру суспільних відносин, що становлять предмет інформаційного права та їх галузевої належності. І найбільш дослідженою групою інформаційних правовідносин автор вважає саме правовідносини, які виникають під час управління інформаційними процесами, інформатизацією і забезпеченням інформаційної безпеки [18, с. 44-57].

У свою чергу, український вчений О.А. Баранов пропонує таку класифікацію відносин в інформаційній сфері:

- інформаційні відносини – це суспільні відносини, що мають місце в процесі створення, поширення, використання, збереження і знищення (утилізації) інформації;
- інформаційно-інфраструктурні відносини – це суспільні відносини, що мають місце в процесі забезпечення реалізації інформаційних відносин, тобто пов'язані з функціонуванням суб'єктів інформаційної інфраструктури, які надають інформаційні послуги і виконують роботи в інформаційній сфері, використовують інформаційні технології і ресурси, забезпечують інформаційну безпеку тощо [19, с. 41].

Таким чином, приведена вище авторська аргументація щодо виділення в окрему групу досліджуваних правовідносин значною мірою підтверджується щойно висвітленими поглядами науковців, що, на нашу думку, дає підстави виділити окремий вид інформаційних правовідносин (а також інформаційних суспільних відносин), комплекс яких визначено та досліджено у цій статті, та кваліфікувати їх як

інформатизаційні правовідносини (так само можна виділити й інформатизаційні суспільні відносини).

Тому, враховуючи визначальну роль об’єктів інформаційних правовідносин у їх галузевій ідентифікації, можна стверджувати, що як вид інформаційних правовідносин інформатизаційні правовідносини – це врегульовані нормами інформаційного права суспільні відносини, об’єктами яких виступають засоби інформатизації у поєднанні з підходами та способами їх впровадження у певну сферу діяльності.

Насамкінець, потрібно зазначити, що здійснене дослідження правовідносин у сфері інформатизації дає всі підстави кваліфікувати вказані правовідносини як переважною мірою публічно-правові, а норми, що їх регулюють – як імперативні.

Таку точку зору підтверджує й та обставина, що юридичними фактами, які започатковують переважну більшість інформатизаційних правовідносин усіх виділених видів, є вольові односторонні рішення органів управління інформатизацією: від Кабінету Міністрів України до адміністрацій підприємств та установ, у діяльність яких упроваджуються засоби інформатизації.

Висновки:

– об’єктами, з приводу яких виникають суспільні відносини щодо інформатизації, виступають засоби інформатизації у поєднанні з індивідуалізованими підходами і способами їх впровадження (набуття, оцінювання, експлуатація, вдосконалення) у певні сфери діяльності;

– засобами інформатизації виступають: електронні інформаційні ресурси, інформаційні та телекомунікаційні технології і системи, технології і системи захисту інформації, а також певні їх елементи та комбінації;

– за критерієм природи втілення комплекс засобів інформатизації можна диференціювати на такі основні види: 1) технічні; 2) електронно-програмні; 3) телекомунікаційні;

– заходи з інформатизації можна поділити на два типи: 1) разові заходи комплексного характеру, спрямовані на досягнення конкретного кінцевого результату (програмно-цільові); 2) неперервні, повторювані в часі заходи щодо задоволення постійних потреб певної сфери діяльності; відповідно, два типи заходів у сфері інформатизації вимагають різних принципів управління їх здійсненням (програмно-цільового та лінійно-функціонального);

– можна виділити окремий вид інформаційних правовідносин – інформатизаційні правовідносини та визначити їх як урегульовані нормами інформаційного права суспільні відносини, об’єктами яких виступають засоби інформатизації у поєднанні з підходами та способами їх впровадження у певну сферу діяльності;

– інформатизаційні правовідносини є переважною мірою публічно-правовими, а норми, що їх регулюють, – імперативними.

Використана література

1. Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин в цивільному праві: монографія / О.В. Кохановська. – К. : Київський університет, 2006. – 463 с.

2. Баранов О. Основи класифікації інформаційного законодавства // Правова інформатика. – 2006. – № 4. – С. 25-33.

3. Вступ до інформаційної культури та інформаційного права / В.Д. Гавловський, Р.А. Калюжний, В.М. Попович, В.С. Цимбалюк; заг. ред. М.Я. Швець, Р.А. Калюжний; Академія правових наук України; Науково-дослідний центр правової інформатики. – Ужгород: ІВА, 2003. – 240 с.

4. Гревцов Ю. И. К вопросу о понятии общественного правового отношения // Вестник Ленинградского университета. – 1975. – № 5. – С. 73-80.
5. Копылов В. А. Информационное право : учебник / В.А. Копылов. – [2-е изд. перераб. и доп.]. – М. : Юристъ, 2002. – 512 с.
6. Хахановський В. Структура та завдання навчальної дисципліни “Інформаційне право” // Правова інформатика. – № 3(11)/2006. – С. 52-56.
7. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении / Р.О. Халфина. – М., 1974. – 352 с.
8. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2 т. – Т. 2. / С.С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с.
9. Общая социология : учебное пособие ; под общ. ред. проф. А. Г. Эфендиева. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 654 с.
10. Общая теория государства и права : академический курс в 3-х т. ; отв. ред. проф. М.Н. Марченко]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – Т 2. – М. : Зерцало-М, 2002. – 528 с.
11. Венгеров А.Б. Право и информация в условиях управления / А.Б. Венгеров. – М.: Юрид. лит., 1978.– 208 с.
12. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27-28. – Ст. 181.
13. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 27-28. – Ст. 182.
14. Про затвердження Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.1998 р. № 1352 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 35. – С. 31.
15. Про затвердження Положення про порядок відбору завдань (проектів) Національної програми інформатизації на конкурсних засадах : Наказ Міністерства транспорту та зв'язку від 19.04.2007 р. № 325 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 34. – Ст. 1359.
16. Про здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2008 р. № 274 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 25. – с. 88. – Ст. 793.
17. Про затвердження Методики визначення належності бюджетних програм до сфери інформатизації : Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 06.06.2003 р. № 97 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 26. – С. 315. – Ст. 1300.
18. Городов О.А. Основы информационного права России : учеб. пособие / О. А. Городов. – СПб., 2003. – 305 с.
19. Баранов О.А. Институти інформаційного права // Правова інформатика. – № 3(11)/2006. – С. 40-46.

~~~~~ \* \* \* ~~~~~